

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Judicium Ecclesiasticum Seu Decretalium Gregorij IX.
Pont. Max. Liber II.**

Schmalzgrueber, Franz

Ingolstadii, 1726

Titulus III. De Oblatione Libelli.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74990](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74990)

pum neget, videndum, an illum neget rationabiliter, vel non rationabiliter. Si rationabiliter, & iuste, adire Religiosus subditus Episcopum pro dispensatione, vel absolutione impetranda tali casu non potest. Si irrationabiliter, & iniuste, in casu, in quo ille absolvere, vel dispensare nequit, adire Exemptus, etiam consensu Prælati sui non impetrato, pro absolutione, vel dispensatione potest Episcopum cum Exceptionibus tamen supra positis, Molin. tr. 3. de Just. D. 61. n. 5. Sanch. l. cit. n. 36. Pirh. hic n. 198. cit. Ratio est, quia tunc per Episcopum non est censendus Pontifex velle, ut Religiosus cum detrimento animæ suæ egrediarur Monasterium, & pro absolutione accedat ad Sedem Apostolicam, sed existimandus est consentire,

ut absolutionem, vel dispensationem impetretur Episcopus.

Ad Argumenta in contrarium opposita dico, ijs solum probari, quod Religiosi, & alij Clerici exempti Episcopo Dicecesano subijcere sese nequeant, ut ab eo absolvantur, vel dispensationem impetrent, nisi accedat consensus Papæ saltem tacitus, & benignè præsumptus; talem autem in casu responsionis non deesse meritò probat allata ratio pro eadem. Accedit, quia Episcopus loci respectu Exemptorum non est propriè Episcopus alienus, sed proprius; quia secluso Exemptionis privilegio illorum Ordinarius est. Igitur se huic subijciendo Regulares, & Clerici propriè se non subijciunt Episcopo alieno.

TITULUS III.

De Oblatione Libelli.

Supposita Jurisdictione, & Competentia Judicis, Actor eidem Libellum exhibet, cui petitionem suam inferat, ut Judex, & Reus de qualitate causæ informetur: oblato Libel-

lo, citatio Rei sequitur. Unde duplici §§. Titulus hic concludetur: primus aget de Libello, & hujus requisitis; secundus de Citatione.

§. I.

De Libello, & requisitis ad Libellum Legitimum.

SUMMARIUM.

1. Libelli definitio, divisio, & partes.
2. Quid observandum in narratione facti?
3. Circa medium concludendi?
4. Et ipsam conclusionem?
5. Proprietates, & vitia Libelli.
6. Quid agendum, si libellus sit ineptus?
7. Si alternativus?
8. Vel obscurus?

9. An plures actiones in eodem Libello simul proponi possint?
10. Quid agendum Judici, & Reo post oblato Libellum?
11. In quibus causis offerri Libellus debeat?
12. Quando omitti?
13. An mutari?
14. Cujus sumptibus sit edendus?

1. **Q**ueritur 1. Quid, & quotuplex sit Libellus? *iv.* Libellus hic nihil aliud est, quam brevis scriptura, claram Actoris petitionem, & causam illius continens. Ita quoad sensum omnes, nominatim Barbof. in c. 2. h. tit. n. 4. Gonzal. *ibid.* n. 5. Haun. tom. 5. de 7. & 7. tr. 3. n. 137. Vallens. *hic* n. 1. Engl. *ibid.* n. 1. König n. 3. Duplex illius a DD. est approbata divisio. 1. In *Simplicem*, seu *Summariam*, & in *Articulatam*, seu *Positionalem*. Ille est, qui summam, & continua quadam orationis serie actoris intentionem pertexit. Iste, in quo merita causæ per articulos proponuntur. Ex novissimo Recepto Imperij de Anno 1654. §. *Difem nächst* / rejecto *Articulato*, solus *Summarius* est approbatus. 2. In *Civilem*, & *Criminalem*. *Civilis*, qui etiam *Conventionalis* dicitur, est, qui pro objecto habet causam *Civilem*; *Criminalis*, qui etiam

Querimonialis appellatur, qui pro objecto habet causam *Criminalem*. Libellus communiter tribus partibus constituitur, *Narratione facti*, *Medio concludendi*, & *ipsa Conclusionem*.

Dub. 1. Quomodo construenda sit Narratio facti? *iv.* ita construendam, ut 1. Exprimatur in eo nomen Judicis, coram quo agenda causa est, ut sciatur, an sit competens, vel non. Non tamen necessè est, ut Judicis nomen proprium ponatur, sed sufficit, & solet hodie plerumque compelli ab officio, ac Jurisdictione; nam ex his subinde notior esse potest, quam ex nomine.

2. Inferendum Libello est nomen proprium Actoris, ut Judex sciat, quis agat, & Reus, à quo conveniatur: quod maxime verum est, quando quis agit nomine alieno, e. g. Prælati nomine Ecclesiæ, Syndicus

dicus nomine Universitatis : tunc enim etiam nomen Principalis , sub cuius nomine agit , tenetur Actor in Libello exprimere ; alias eo omisso Reus ignoraret Adversarium suum.

3. Designandum est nomen Rei , ut intelligat , se , non alium actione imperi . Si contra plures instituat Actio ex communi obligatione , videndum , an singuli in specie , vel universè conveniantur . *Si primum* , exprimi debent nomina omnium , & singulorum *arg. l. scio 3. §. certè 2. ff. de appellat. & probat ratio allata. Si secundum* , sufficit nominare Praefectum Universitatis , imò & Syndicum ; quia ut hic actiones nomine Universitatis potest instituire , ita etiam potest illas excipere *l. neque societas 1. §. quibus 1. ff. quod cuiusq. univers. nom. l. fin. §. defensores 12. ff. de muner. & honor.*

4. Subnectenda ipsa Narratio , ubi recensetur factum cum necessarije circumstantijs , & in Civili quidem libello exhibendum , quid , quale , & quantum debeatur , vel petatur . Ubi tamen distinguendum inter Iudicium Speciale , & Universale ; in speciali enim res petenda in specie est , simulque exprimendum , an res tota petatur , an ejus pars , & quota : item si de quantitate agatur , numerus , mensura , & pondus : in Universali autem iudicio necesse non est , res singulas in petitione exprimi , sed sufficit , si exprimantur , & liquidentur tempore executionis .

5. In criminali libello praeter dicta apponi debet delicti locus , annus , mensis , adeo , ut his omittis Libellus ipso Jure sit nullus , etiam parte non opponente *l. libellorum 3. ff. de accusat. & DD. communiter. Dies commissi criminis tutius omittitur ob difficultatem probandi. Excipe* , nisi accusatus petat sibi diem , & horam nominari ; tunc enim verius est , accusatorem ad hoc cogi posse , ne alioquin reo tollatur defensio , quæ facilis ipsi est , si demonstrat , se eo die , vel horâ , quâ crimen commissum dicitur , non fuisse in loco , vel cum alijs conversatum fuisse . Maranta tamen de *Ord. Judic. p. 6. memb. 3. de libell. oblat. n. 14. & alij negativam sustinent , & hanc Mysling. cent. 2. obs. 40. testatur in Camera Imperiali quandoque practicatam.*

Dixi in criminali libello ; nam in Civili ordinariè non requiritur designatio temporis , & loci . Excipe Libellum injuriarum ; nam in hoc , ut rectè monet Gaill. *l. 1. obs. 64. n. 1. communis* , & in Camera Imperiali approbata conclusio est , annum , & mensem , imò & locum illatæ injuriæ apponi debere : & hoc verum est , non solum cum criminaliter , sed etiam cum civiliter injuriarum agitur ; nam licet regulariter non sit necesse , ut dictum est , in Civilibus Actionibus locum , & tempus in Libello apponere , in ijs tamen Actionibus , quæ infamiam Juris , & facti irrogant , ut est Actio injuriarum , so-

lennitas *l. libellorum cit. est observanda. Ratio est* , quia hujusmodi famosæ actiones graves esse dicuntur , & criminalibus comparantur , eò , quòd de honore , & existimatione hominis agatur , cuius non minor , quàm vitæ habenda est ratio *l. justa 9. ff. de manum. vindict. l. isti quidem 8. §. quod locum 2. ff. quod met. caus. gest. & ibi Gloss. V. infamiae , Alex. conf. 133. n. 9. vol. 6. incipit circa executionem* , ubi dicit , periculum infamiae æquiparari periculo mortis . Adde tamen cum Gaill. *l. cit. n. 7. si in libello injuriarum tempus omisissum sit , & civiliter instituat Actio* , parte non opponente , adhuc procedere ; quia incertitudo non vitat Libellum , nisi opponatur , per textum *c. cum dilectus 2. de ordin. cognit. & l. fin. C. de annal. except.*

6. Denique juxta aliquos edi nomen Actionis in Libello debet , ex diversis Juris utriusque textibus . *1. c. ex litteris 1. de mut. petit. ubi Alexander III. mandat , ut actione proposita , & responsione facta - - negotium terminetur. 2. l. quâ quisque 1. princ. ff. de edend. ubi Ulpianus , Quâ quisque , inquit , actione agere volet , eam edere debet. 3. l. edita 3. C. eod. ubi Impp. Edita , ajunt , actio speciem futurae litis demonstrat. 4. l. non videtur 33. ff. de Judic. ubi Modestinus , Non videtur , ait , in Judicem consensisse , qui ead sibi genus apud eundem Judicem desiderat actionis. 5. l. fin. C. de interd. ubi Arcadius , & Honorius Impp. decernunt , ut si quis quodlibet Interdictum efflagitet , - - inter ipsa cognitionum auspicia , actionem exprimere , ac suas allegationes jubeatur proponere. 6. Quia respiciendo ad veterem Romanorum Stylum , solebant dari Judices Pedanei cum certa formula Actionum.*

Sed melius negatur , opus esse in libello nomen actionis exprimi . Ita receptissima apud DD. & in praxi sententia . Clarus est textus Juris Canonici *c. dilecti 6. de Judic. ubi Alexander III. Provideatis* , inquit , attentius , ne ita subtiliter , sicut à multis fieri solet , cujusmodi actio intentetur , inquiratis , sed simpliciter , & pure factum ipsum , & rei veritatem , secundum formam Canonum , & SS. Patrum instituta , investigare curetis . Favent etiam Leges Civiles ; nam *1. l. tutor 69. ff. de fidejussor. & mandator. ubi Tryphonius aperte , Non titulus actionis , inquit , sed debiti causa respicienda est. 2. l. si filiusfamilias 3. C. ad S. C. Macedon. ubi Impp. similiter originem potius obligationis , quàm titulum actionis dicunt considerandum esse. 3. l. certum est 6. ff. de reb. credit. ubi supponitur , ad rei certitudinem nihil interesse , an suo nomine , aut ea demonstratione , quæ nominis vice fungitur , designetur.*

Neque obstant textus , & ratio in oppositum . *Ad 1.* aliud est actionem proponere , aliud specificum nomen actionis exprimere : non hoc , sed illud necessarium est ; quia illo facto , hoc omisso , scire reus po-

potest, quid ab ipso petatur. *Ad 2.* edere actionem juxta *l. cit.* nihil est aliud, quam causam agendi ita clarè ob oculos ponere, ut sciat reus, (verba sunt Ulpiani) *utrum cedere, an contendere ultra debeat; Et si contendendum putat, veniat instructus ad agendum, cognita actione, quâ conveniatur.* Hoc autem fieri potest, etiam si nomen actionis non exprimitur, Ergo &c.

Ad 3. speciem litis satis demonstrat libellus, si in eodem describatur factum, ut qualis actio competat, innotescat.

Ad 4. sensus *l. cit.* est, non censeri Judicis incompetentis Jurisdictionem ex parte rei conventi tacitè prorogam, etiam si petierit ab actore, ut actionem, quam contra se intendit, edat, ac manifestet, nisi litem apud eundem Judicem sit contestatus. *Ad 5.* patet ex dictis, quid sit exprimere actionem, & in quantum ipsa sit exprimenda, *Ad 6.* imprimis formulæ istæ hodierno Jure sublatae sunt; deinde non tam actorem, quam Prætozem concernebant.

Dub. 2. quid observandum circa medium concludendi?

Medium concludendi est causa petendi, seu jus, ex quo agitur: quod ideo in Libello exprimi debet, ut Reus secum consultare possit, utrum ex causa allegata aliquid Actori debeat, & an cedere, vel litigare expediat.

Est autem medium concludendi, seu causa petendi in omni actione duplex, *proxima* sc. *Et remota.*

Variatur pro varietate Actionis; nam in *actione personali* causa petendi *proxima* est obligatio, *remota* contractus, vel quasi contractus, delictum, vel quasi delictum, ex quo obligatio illa nata est; in *actione reali* causa petendi *proxima* est dominium, vel quasi dominium, aut aliud jus in re, *remota* verò est ille titulus, vel modus, per quem dominium, vel simile Jus in re translaturum est. Hoc notato, ad dubium propositum

1. in *actione personali* sufficit exprimere causam remotam, e. g. *peto à Titio centum, quos mihi debet ex contractu mutui;* nam hoc ipso exprimitur, & probatur *causa proxima*, nempe obligatio; in *Actione Reali* autem regulariter juxta communem sufficit allegare causam proximam, e. g. *peto mihi domum restitui, quæ mea est Jure dominij;* quia hinc Reus sufficienter fit certior, an cedere, vel contendere in lite sibi intentata velit, cum duo non possint ejusdem rei dominium habere in solidum. *Gloss. in c. significantibus 2. V. eod. h. tit. & in l. qua quisque 1. V. ut proinde ff. de edend. Gall. l. 1. obs. 61. n. 4. & sqq. Laym. in c. significantibus cit. n. 4. Vallens. hic n. 6. Engln. 3. Wiest. n. 13. & alij communiter.*

Dixi regulariter; non desunt enim casus, quibus exprimi in libello causa remota, etiam, quando actio realis intentatur, debet: & talis est 1. Si liber homo vindicatur, ut *ex l. 1. §. 1. ff. de R. V. defumunt Innoc. in c. conquerente 16. de Offic. Ordinis. & Abb. in c. significantibus cit. n. 13.*

2. Quando A-

ctione Hypothecaria in rem agitur; cum enim eadem res v. g. fundus Tusculanus, alicui ex pluribus causis Hypothecæ nomine possit obligata esse: & harum aliquæ jure prælationis gaudeant, Judicis, & Rei interest scire, ex qua causa ita obligetur; ac proinde opus erit exprimere causam remotam. *Pirh. hic n. 13. Wiest. n. 14.*

Addidi, *sufficit allegare causam proximam;* non enim prohibetur Actor causam proximam cum remota Libello inferere: imò aliquando id consultum, & utile est; nam si solam causam proximam, e. g. dominium exprimat, omnes causas remotas comprehendisse, & omne jus suum deduxisse censetur, & sic succumbens ex nulla amplius causa poterit domum, aut fundum petere; quia semper agenti exceptio rei judicatae obstabit: hæc autem non obstabit, si præter causam proximam etiam allegarit remotam, & domum, vel fundum petierit, dicendo suum esse jure dominij, quod acquisierit titulo emptionis; tunc enim si ex defectu probationis allegati tituli causâ cadat, eundem fundum, aut domum petere adhuc poterit ex alia causa, & titulo, modò ignoranter, & sine dolo priorem titulum allegarit, per *l. si mater 11. §. siquis 2. ff. de except. rei judic.*

E contrario aliquando utile, & consultum est allegare solum causam petendi proximam; nam si hoc fecerit, etsi forte ante litem contestatam dominus rei petite non fuerit, sed factus fuerit demum post contestationem litis, vigore causæ proximæ, & generalis, quam libello inseruit, obtinebit, cum tamen si causam remotam & specialem, quam non probaret, allegasset, licet alia superveniret, lite contestata succumberet *c. Abbate 3. §. ceterum. de sent. & re judic. in 6. Zoesl. ff. de R. V. n. 31. König n. 37.*

Unde sequitur, probè dispiciendum Actori, quam causam in libello exprimere expediat; equidem si certus sit de remota, eam consulto junget cum proxima; at si de illa dubitet, consultius tantum proximam allegabit.

Dub. 3. quid sit *Conclusio Libelli*, & quando hæc adhibenda?

1. *Conclusio* est petitio Actoris, quâ Judici, & Reo suggerit, quid, quantum, & quale ille Actori adjudicare, hic verò præstare teneatur. Hæc Libelli pars vel maximè consideratur, utpote de qua verificatur illa Juris, & Jurisperitorum maxima, quòd sententia debeat esse conformis Libello. Adhiberi solet in Libello Civili, seu *Conventionali* tantum; nam in *Criminali*, sive *Querimoniali* Lex ipsa concludit, & certam delictis pœnam determinat, ut adeo sufficiat narrare Speciem facti, quâ positâ sciet Judex ipse, quam pœnam Leges delicto statuerint.

Excipe, si pœna applicanda sit Actori injuriam passo; tunc enim ea in Libello peti debet, nisi talis sit, quæ ipso Jure sit incurfa, ita, ut solum opus sit sententiâ

tentiâ declaratoriâ criminis. Idem dicendum, si per consuetudinem Regionis poena, seu mulctâ partim fisco applicetur, partim parti læsæ; tunc enim peti debet, & quidem absolutè, ut decernatur poena pecuniaria, & exacta dividatur inter Actorem, & fiscum, ut notat Angel. §. *pœnalis v. unum tantum. Inst. de action.* Dixi, Nisi ipso Jure incurta sit; nam si ipso Jure incuratur, & tantum opus sit declaratione Judicis, non est necesse poenam in Libello petere ex ratione supra allegata.

Conclusioni in Libello Civili plerumque adjici solet *Clausula*, ut vocant, *Salutaris*, quæ his, vel similibus verbis concipitur: *Super his omnibus peto mihi jus, & justitiam administrari omni meliore modo, & forma, qua de jure, Statuto, vel consuetudine fieri potest.* Hujus est effectus, quod per illam Actor censetur omne Jus suum in Judicium deduxisse, ctsi de omnibus, & singulis non fecerit mentionem expressam. Unde si Actor simpliciter petierit sibi rem restitui, nihil dicendo de fructibus, & expensis, Clausulam verò hujusmodi Salutarem addiderit, tenebitur Judex Reum conventum etiam ad eorum restitutionem condemnare, quod secundum multos obligatus non fuisset facere, si Clausula Salutaris adjecta non fuisset. Et hinc Clausulas istas Doctores Herbæ Betonicæ assimilant, quod sicut illa morbos omnes, ita istæ omnia vitia Libelli sanent. Gaill. l. 1. obs. 61. n. 11. & 12.

Solet à nonnullis etiam hæc Clausula apponi *Salvo Jure addendi, minuendi, corrigendi &c.* Verum ea ultra Jus commune nihil operari videtur; Vel enim lis nondum contestata est, & tunc, ut infra dicam, mutationi, & correctioni locus est, etiam non adjecta hæc clausulâ: vel contestatio litis facta est, & eo casu, etsi adjecta sit hujusmodi clausula, mutationi locus non amplius est, licet admittatur correctio, ut itidem dicam infra, & probat ratio; quia aliàs solemnitas Judiciorum potius arbitrio partium, quam publica autoritate constaret.

Quæritur 2. qualis esse Libellus debeat? 1. debet in scriptis offerri c. *ignarus 1. h. tit. ibi: Libellum conscribentes porrexerunt: conlonat Auth. offeratur, & ibi Gloss. V. ad judicium C. de lit. contest.* Ratio est, quia sic melius instruitur Judex ad sententiam ferendam conformem libello, & Reus ad deliberandum, an cedere, vel contendere actione contra se instituta debeat. 2. Debet esse *brevis*; quia necessaria tantum, aut utilia contineri debet, quæ si probata fuerint, faciant ad intentionem Actoris contra Adversarium: hinc rejici, & rescindi superflua debent l. *sm. §. in refutatorijs 1. C. de appellat.* 3. Debet esse *clarus*, & *perspicuus*; nam obscurus, in quo non apparet, quid peratur, rejici potest l. *Prætor 7. §. quod autem 4. ff. de injur.* 4. Debet esse or-

dinatus, ut partes *num. 1.* assignatas ordine suo positas habeat, ac primò quidem narrationem facti, deinde medium petendi, ac denique ipsam petitionem, quæ tanquam Libelli conclusio ex medio petendi consequatur.

Vitia Libelli quinque potissimum assignantur. 1. *Contradictio*; nam sibi contrarius fraudem facere præsumitur, nec audiendus est c. *solicitudinem 54. in fin. de appellat.* 2. *Obscuritas*; hæc enim in Jure reprobat, ne per eam alij capiantur *can. erit autem 2. dist. 4. & Novell. 107. c. 1. princ.* 3. *Incertitudo*; cum enim Judex, quantum ei quidem possibile est, debeat certam ferre sententiam, Libellum esse certum oportet, cum huic sententia conformanda sit. 4. *Generalitas*; nam Libellus generalis accusatorius ipso Jure nullus est l. *libellorum 3. ff. de accusat.* aliud dicendum de Libello Civili, qui, parte non excipiente, recipitur. König hic n. 57. 5. *Alternativa locutio*; hæc quippe incertitudinem, & obscuritatem parit.

Dub. 1. quid agendum Judici, si Libellus sit omnino ineptus? Libellus omnino ineptus dicitur, ex quo jus agendi non concluditur, & qui nec ex interpretatione adjuvari possit. Si talis offeratur Judici, pronuntiare ex eo sententiam nequit, & si super ipso pronuntiet, lata sententia est ipso Jure nulla. Præterea tenetur Judex Actorem condemnare ad expensas Reo solvendas, reservato tamen eidem Jure agendi ex alia causa. Insuper potest Reum eo casu absolvere ab observatione Judicij, non tamen necessariò debet; quia potest Actori injungere, & ita alium concludentem Libellum offerat, & uti praxin habere affirmat Gaill. l. 1. obs. 67. n. 5.

Dixi, si Libellus sit omnino ineptus; advertunt enim DD. 1. posse, ac debere verba Libelli æquivoca in eum sensum accipi, ut potius Libellus subsistat, quam corrui, etiamsi sensus esset improprius. Sic Hiltrop. p. 2. tit. 9. n. 44. advertit, si in Libello Actor se alicujus fundi dominum asserat, & de usufructu tantum probet, interpretandum de ipsius ususfructus dominio: imò, ut idem Hiltrop. l. cit. & Abb. in c. dilecti 6. de judic. n. 2. monent, potest Judex eo casu supplere ex officio circa conclusionem, & vitia Libelli, & hoc maxime, si de Justitia cause constet; nam hoc casu ineptitudo Libelli non attenditur.

2. Ex eodem fundamento, & Reg. 37. in 6. quod utile per inutile vitari non debeat, rectè concludunt DD. si libellus ex una parte sit aptus, ineptus ex altera, prout facile contingere potest, quando plures actiones cumulantur, sustinendum Libellum in parte, quæ est aptus, & super ea sententiam fundendam. Idem dicendum monet Hiltrop. l. cit. n. 38. si ineptè narreretur factum, bene tamen concludatur; tunc enim ait attendendam non narrationem facti, sed conclusionem: & rationem

nem dat ; quia omnia , quæ sunt in Libello posita , intelligenda sunt secundum ejus conclusionem , in qua præcipua vis Libelli consistit.

3. Ineptitudo Libelli non officit , neque processum impedit , si fortè offeratur in Judicio Summario ; quia libellus non est de substantia Processus Summarij. Gaill. l. 1. obs. 66. n. 15. Pax Jordan. l. 14. tit. 3. n. 23. Similiter non officit , si causa agatur coram Summo Principe ; quia hic potest judicare in Processu nullo ratione ineptitudinis Libelli , & rejectis ambagibus veritatem sequi , adeoque æquitatem non scriptam præferre rigori scripto. Gaill. l. cit. n. 16.

7 Dub. 2. an & quando sustineatur Libellus Alternativus ? R. regulariter non admitti alternativum Libellum , ut colligitur ex l. prætor 7. §. quod autem 1. ff. de injur. & ratio est , quia parit incertitudinem petitionis , & per consequens non recipit sententiam certam , cum tamen sententia certa esse debeat. Plures tamen sunt casus , in quibus Libellus alternativus admittitur.

1. In Actione Hypothecaria , ut si dicat Actor : *Peto illum condemnari ad traditionem rei obligate , vel ad solvendum debitum* ; nam in actione Hypothecaria possessor potest retinere rem , & litis æstimationem offerre Creditori l. si fundus 16. ff. de pignor. l. si creditor 2. ff. quib. mod. pign. vel Hypoth. Barb. in c. 2. b. tit. n. 10.

2. In materia Emptionis , quando agitur ex l. rem majoris 2. C. de rescind. vendit. ubi Venditor concludere debet , ut emptor aut suppleat , quod deest justo pretio , aut rem emptam restituat c. cum dilecti 3. de empt. & vendit. Haun. tom. 5. de f. & f. tr. 2. n. 150. Barb. l. cit. n. 9. Vallens. hic n. 4.

3. Quando petitur restitutum adversus contractum , testamentum , vel sententiam ; tunc enim Actor petere disjunctivè potest , ut Judex aut contractum , testamentum &c. nullum esse pronuntiet , vel si validus sit , adversus eum restituatur in integrum. Gaill. l. 1. obs. 62. n. 7. Haun. l. cit. n. 152. Vall. n. 4. cit.

4. Quando incertitudo provenit ex facto alieno , præsertim Adversarij l. hoc interdictum 1. §. quia autem 4. ff. quod legatorum : hinc teste Gaillio l. cit. n. 4. valet hujusmodi Libellus , si Actor dicat , *Peto rem jure dominij , vel quasi dominij ; vel Peto me declarari dominum , vel quasi dominum.*

5. Quando res , quæ debetur , post moram debitoris deterior facta est ; nam tunc petere possumus aut rem debitam , aut ejus æstimationem , ut docent DD. in l. si ex legati 23. ff. de V. O.

6. Quando petitur restitui res , si extet , aut æstimatio illius , si sit consumpta. Debet autem esse incertum , an extet ; nam si certum sit extare rem , peti debet ipsa res , non æstimatio rei , quippe quæ tantum in subsidium

debetur l. fin. C. de fideicommiss. libert. Abb. in c. gravis 11. de resit. spoliat. n. 22. Gaill. l. 1. obs. 62. n. 6. & 7. Vallens. l. cit. n. 4. Excipit , si præstari quidem res possit , sed non sine magna difficultate ; tunc enim alternativa fieri potest petitio. Vide Gaill. l. cit. Wiest. hic n. 2. & alios.

Dub. 3. quid agendum , si Libellus sit obscurus ? R. hic non statim à Judice rejiciendus est , sed permittenda Actori declaratio.

Declaratio autem hæc fieri potest , & debet per solum libellantem , non etiam per heredem illius , vel Procuratorem , nisi is ad hoc speciale mandatum habuerit , sicut nec Dominus Libellum Procuratoris sui declarare potest. Vallens. h. t. n. 3.

Si reus conventus non opposuerit de obscuritate , & incertitudine Libelli ante litem contestatam , sed ad eum responderit , & litem acceptarit , postea audiri non debet , sed Judex , non obstante Libelli incertitudine , pronuntiare pro Actore potest , si de jure Actoris constiterit. Hiltrop. Process. judic. p. 2. tit. 9. n. 26. & sqq. sibi enim imputare reus debet , si non intellexit , de qua controversia lis sit mota : unde vel præsumitur intellexisse , quid Adversarius peteret , vel negligentia suâ sibi spatium deliberandi ultro ademit. Proceditque hoc , sive Libellus obscurus sit ratione æquivocationis , sive ratione generalitatis.

Porro Libellus generalis locum in Judicio habet adhuc pluribus alijs casibus : & 1. quidem in petitione fructuum , damnorum , expensarum , & interesse ; quia hæc ordinariè non sunt numerata , neque explorata , antequam super ipsis cognoscatur. 2. In tutela , vel negotiorum gestorum 1. actione. 3. In hæreditatis petitione. Advertit tamen Gaill. l. 1. obs. 68. n. 2. eruditi , & exercitati Advocati esse Clientem suum instruere , eique consulere , ut eodem libello , vel alijs articulis specificè complectatur , & designet res hæreditarias , quid nim. & quantum in defuncti hæreditate sit , vel tempore mortis fuerit , easque unâ cum causa principali simultaneo quodam processu in termino probatorio probet.

Ratio est , quia hac ratione Judex certam sententiam proferre potest condemnando reum conventum , ut res hæreditarias jam antè in Libello designatas , & liquidatas unâ cum fructibus perceptis , vel qui percipi potuerunt , restituat : & sic erit facilior executio ; aliàs si generalis sit Libellus , etiam sententia generalis erit , & sic in executione non sine magna molestia Actoris , ac temporis , & sumptuum jactura nova liquidatione , & probatione opus erit , firum hæreditariarum controversia moveatur.

Dub. 4. an Actor in Libello suo possit plures simul actiones cumulare ? R. affirmative : & hoc verum est , sive ex diversis causis ad diversa contra eundem , vel di-

verfum agat, sive etiam ex eadem causa, & ad idem contra diversos, modò nihil obstet cumulationi *l. si idem 11. ff. de Jurisd. Gaill. l. 1. obs. 63. per totam. Carpz. Defin. for. p. 1. const. 2. defin. 4. § 5. Vallenf. hic n. 7. König n. 17.* Permittitur hoc in favorem dirimendarum litium, & facilius producendarum ad exitum; frustra enim fit pluribus Judicij, quod uno absolvi potest. Dixi, *Modò nil obstet cumulationi*; nam aliqua actiones sunt, quæ cumulari non possunt, In specie

Excipiuntur 1. Actiones contrariæ; quia posito uno contrariorum, necessarium est tolli alterum *l. hec verba 124. ff. de V. S.* Unde simultaneè cumulari non possunt querela inofficiosi testamenti, & actio ad supplementum, petitio hæreditatis ex testamento, & ab intestato, rei vindicatio, & actio Publiciana, Interdictum retinendæ possessionis, & Judicium petitorium.

Excipiuntur 2. Actiones, quarum una, vel altera est præjudicialis; quia sententia absolutoria lata in Actione præjudiciali parit exceptionem rei judicatæ in altera. Hinc simul cumulari non possunt quæstio statûs cum Judicio noxali, actio de partu agnoscendo cum causa alimentorum, rei vindicatio cum actione confessoria, vel communi dividundo, hæreditatis petitio cum Judicio familiæ hærescundæ.

Excipiuntur 3. Actiones, quæ ex una, eademque causa descendunt, & ad eundem finem tendunt; quia unâ in Judicium adductâ, altera consumitur *arg. l. quod in herede 9. §. eligere 1. ff. de tributor. act. l. plura 5. ff. de O. & A.* Sic et si domino rei furtivæ competat rei vindicatio, & condicatio furtiva, non tamen potest utrâque simul agere, sed unius electio alteram tollit. Ratio est, quia bona fides non patitur, idem ex eadem causa bis exigi *l. bona fides 47. ff. de R. J.* neque eo fine plures ex una causa proditæ sunt actiones, ut omnibus uti liceat, sed ut laxior agendi sit facultas, ut habetur *l. cum filius 76. §. varijs 8. ff. de legat. 2.*

Excipiuntur 4. Actiones, quæ sic se habent, ut unâ propositâ, & condemnatione secutâ, factâque executione, contingat liberatio ab alia: sic actio mista tollit rei persecutoriam, si cum ea concurrat; ne idem bis exigatur. E contrario actione criminali principaliter propositâ, incidenter cumulari potest actio Civilis e.g. ad restitutionem rei ablata, refusionem expensarum &c. quia non ad idem tendunt.

Quando Actor plures Actiones in eodem Libello cumulat, à reo respondendum est singillatim ad eas actiones, & à Judice totidem secundum cujusque actionis naturam singillatim sunt proferendæ sententiæ in eodem judicio; quia tot sunt Libelli, quod Actiones, & facta. Imò, ut rectè monet Vallenf. *hic n. 7.* potest Judex casu, quo

post conclusionem in causa quoad aliquod factum in actis allegatum desiderat adhuc aliquam probationem, rescissa ex officio conclusionem, ulteriorem probationem quoad illud factum injungere, ac nihilominus quoad reliquas actiones, in quibus nihil desiderat, definitivè pronuntiare. *Neque obstat*, quòd sententia sit individua *l. in hoc judicio ff. famil. hercisc.* quia id verum est, quando Libellus unum solummodo factum continet, secus, quando plura, & separabilia.

Quæritur 3. quid agendum Judici, & Reo post Libellum oblatum? *R.* cum finis oblationis Libelli sit, ut Judici, & Reo naturam litis aperiat, actoris intentionem ostendat, & totum processum vi sua dirigat, ante omnia ipse Judex, Libello recognoscit, studeat litis statim ritè cognoscere: deinde ipsius Libelli inspiciendi, & describendi copiam reo faciat, quod adeo necessarium est, ut si Judex Reo petenti denegat Libelli copiam, à tali denegatione rectè appelletur *c. significantis 49. de appellat.* Expediit autem magnopere ad expediendas causas, si Actor libellum in duplo exhibeat Judici, quorum alterum exemplar Judex reo tradat, alterum sibi reservet, & ad acta deponat juxta usitatum Stylum Cameræ Imperialis, ubi omnia producta in duplo sunt exhibenda.

Inspecto Libello, reus deliberare potest, utrum cedere, an contendere ulterius debeat, & si contendendum putet, veniat etiam ipse ad defendendum instructus, & respondeat. Non tamen statim cogendus est respondere, sed induciæ dandæ, quæ quidem de Jure communi 20. dierum spatium continent *Auth. offeratur C. de lit. contest.* sed ex communi observatione dilatio hæc frequenter à Judice coarctatur: nunquam tamen ita coarctanda est, ut non sit æquum pro gravitate causæ.

Si responderit Reus, sententiam Judex pronuntiare debet Libello conformem; alioquin hæc non subsistit *l. ut fundus 18. ff. comm. divid. & l. non distinguemus 32. §. de officio 15. ff. de recept. qui arbitr.* Erit autem sententia Libello conformis, si in tribus cum ipso conveniat, nempe 1. quoad rem petitam: unde si quis petat equum, per sententiam non debet ipsi adjudicari bos. 2. quoad causam, ex qua res est petita: hinc si Actor petat 100. ex causa depositi, reus non est condemnandus ex causa mutui. 3. Quoad ipsam Actionem institutam, quâ Libellus Actoris constat *arg. l. 12. §. sqq. l. 27. ff. de re judic.*

Cæterum oblationis Libelli plures Effectus enumerantur; nam 1. secundum ejus petitionem, ac formam ferenda est sententia, ut paulò antè dictum est. 2. Obligat porrigentem ad prosequendam causam usque ad finem, postquam reo per Judicem est porrectus *Auth. qui semel C. quom. & quand. Judex §. c.* intellige, si Rei conventi interfit, ut

ex-

iscepta perficiatur, quia v. g. multas fecit expensas in litem; tunc enim cogere Actorem potest ad litem prosequendam. Secus, si nihil interfit Rei, & res adhuc sit integra; tunc enim Actor Libellum recuperare, & à lite recedere, Reo etiam invito, potest, ne *juste poenitudinis humanitas amputetur*, ut dicitur *can. ei, qui appellat. 41. §. si quis caus. 2. q. 6. & l. si quis 28. C. de Appell.* 3. Si Libellus sit oblatus Principi, & ab eo impetratum rescriptum, Actiones Prætorias annales perpetuat, easque tam activè, quam passivè facit in hæredes transire *l. dubium 1. & l. seq. C. quand. libell. Princ. datus &c.* quia, ut *l. dubium cit.* innuunt Imp. talis oblatio, subsecuta rescriptione, pro litis contestatione reputatur. 4. Libelli oblatio, secuta rei citatione, interrumpit Præscriptionem in omnibus, quæ ille sub generalitate sua comprehendit *l. sicut in rem 3. C. de præscript. 30. vel 40. ann. & l. fin. C. de annal. except.* 5. Eadem, secuta citatione, à die hujus Reo infinuata, facit rem litigiosam, ut ea vendi, donari, vel alio contractu alienari neque in extraneam, neque in conjunctam personam amplius possit *Clem. fin. ut lit. pend.* ubi de hoc plenius. 6. Libellus probat contra libellantem quoad ea, quæ in Libello assera sunt *arg. l. generaliter 13. C. de non num. pecun. Vide Hof. in Summ. hic n. 13. Durand. in Specul. tit. de libell. concept. §. 8. Pax Jordan. l. 14. tit. 3. n. 46. & sqq.*

11 Dub. 1. in quibus causis offerri Libellus debeat? *iv.* offerri debere, cum Judicium est plenarium, & ordinarium: & ibi oblatio Libelli est de substantia, ita quidem, ut absque ea Judicium non subsistat, neque etiam a partibus remitti possit *c. ignarus 1. & ibi Gloss. v. Libellum h. tit. Bart. in Auth. offeratur C. de lit. contest. Hiltrop. Proceff. Judic. p. 2. tit. 9. n. 1. Laym. in c. 1. cit. n. 3. König hic n. 7. Sannig n. 2.* Ratio est, quia solennitates actuum, quæ ob publicam utilitatem introductæ sunt, partium conventionem tolli, aut remitti non possunt, uti docent DD. *in l. cum & Judices 2. §. sed quia veremur 4. C. de juram. propt. calumn.* Excipe, si partes in Judicem tanquam Arbitratorem compromittant; tunc enim ipsi modum procedendi, non exactis solennitatibus, præscribere non prohibentur, perinde, ac cum in alium quemvis compromittunt, ut docet Bartol. *l. cit.* & alij DD. communiter.

Dixi, cum plenarium est Judicium; nam in Summario Judicio, & brevioribus, ac levioribus causis etiam de Jure communi non est necesse Libellum scripto tradi, sed sufficit Actoris petitionem coram Judice nudis verbis proponi, eamque actis continuè inferi, ut re postea exigente, ejus copia haberi possit. *Clem. sepe 2. v. verum de V. S. Auth. nisi breves C. de sent. ex brevicol. recit.*

Porro duplicem ob causam Judicia summaria institui solent, vel quia causa in Ju-

dicio proposita celerem expeditionem desiderat, vel quia modica est.

Ad primum genus pertinent 1. Causæ Beneficiales, Matrimoniales, Decimales, & quæcunque Ecclesiastica. 2. Causæ Usurarum, & hoc in odium Usurarij. 3. Exceptiones, & causæ incidentes. 4. Lites mercatorum, quæ ob frequentiam, & alias causas citò expediuntur. 5. Causæ tributorum, alimentorum, dotis. 6. Causæ naufragorum, pauperum, & miserabilium personarum. 7. Causæ mercedum. 8. Si agatur de tutore dando, filio adoptando, aut emancipando.

Ad genus secundum spectant 1. Causæ Civiles, quibus de debito non magno, spectata personarum qualitate, agitur, aut inter personas viles, & Juris imperitas, videlicet rusticos in pago, ut colligitur ex Auth. nisi breves cit. & notat Abb. in c. 1. h. tit. n. 17. 2. In delictis levibus, & non multum infamantibus, præsertim inter Religiosos, adolescentes, & similes personas l. levia 6. ff. de accusat. 3. Si agatur Judicio possessorio solum præparatorie, ad petitorium subsequens, ideoque de parvo, & facile reparabili damno.

Si Summarius instituat Proceffus ob causæ levitatem, ordinariè non requiritur plena probatio, sed sufficit semiplena per unum testem, aut juramentum, talis sc. ut sufficiat ad informandum Judicem pro causæ decisione; at si instituat Proceffus Summarius propter celeritatem expeditionis, & causa sit alicujus momenti, seu præjudicij non facile reparabilis, plena plerumque probatione opus est, & conf. dilationes dandæ, quæ ad hanc adornandam arbitrio Judicis requiruntur.

Dub. 2. quando Libellus omitti possit? *iv.* omitti potest in varijs causis. Et 1. quidem, ut modò dictum est, in causis Summarijs, præsertim quando Summarium Judicium instituitur, quia causa est modica. 2. In notorijs; quia in ijs nec ordo Juris servandus, nec accusatoris clamor expectandus est *can. manifesta 15. & duob. seqq. caus. 2. q. 1. c. ad nostram 21. de Jurejur. c. evidentia 9. de accusat.* 3. In causis Appellationum, quando in prima instantia Libellus oblatus est, & ex iisdem actis proceditur. *Scaccia de appellat. q. 11. a. 4. n. 35.* ubi ait ita servari in Curia Romana. 4. In causis coram Principe, seu Imp. vel Papa agitandis; nam horum præsentia omnem solennitatem supplet *arg. l. omnium 19. C. de testam. Gloss. in c. fin. v. illustrium de sent. & re judic. in 6.* 5. Quando Judex, vel Magistratus motu proprio, & ex officio procedit. *Georg. Obrecht de formand. & concip. libell. c. 6. n. 7.* quem citat, & sequitur König hic n. 9. 6. Cum duo eandem rem possidere contendunt, & neuter vult Libellum offerre, ne fateatur penes alterum possessionem esse; tunc enim

enim officio Judicis res à probationibus inchoanda est *c. cum dilectus 2. de ordin. cognit.* P. König *n. 10.* P. Schmier *tr. de Process. Judic. c. 1. n. 40.* 7. Quando lis movetur de causa, per sententiam, vel transactionem jam decisa; in hac enim, si alterutra pars aliquid de novo fieri, vel immutari petierit, non offertur Libellus, sed officium Judicis simpliciter imploratur *l. terminato 3. C. de fruct. § lit. expens. & l. si quis 11. in fin. C. de Reb. credit.* ubi additur ratio, *ne repetita lite, suis negotij alterius cause fiat exordium.* 8. Si itatuto cautum, vel consuetudine receptum sit, ut omnia in Judicio oretenus petantur, & proponantur; Statutum enim, & consuetudo in his etiam, quæ sunt circa Judicia, valet, & derogat Juri scripto *l. de quibus 32. § l. seq. ff. de Legib.* Plures alias causas, in quibus Libellum offerre non est necesse, vide apud Durand, *in Specul. tit. de Libell. concept. §. nunc dicendum 9. per totum.*

83 Dub. 3. an Libellus semel editus mutari, vel emendari, & quousque possit? Mutari Libellus dicitur, cum aliquid in eo mutatur, quod pertinet ad ejus substantiam, ut si Actor in Libello actionis realis dixit, se dominum esse rei petite, postea verò videns se difficulter dominium probare posse, mutans Libellum dicat, sibi dominium, vel quasi competere, ubi mutatur actio, vel causa petendi. Emendari verò dicitur, quando vitium aliquod, vel obscuritas tollitur, vel aliquid additur, aut detrahitur, salva manente ipsius Libelli substantia, ita ut nec res petita, nec causa petendi mutetur. His notatis

Satis convenit inter DD. Libellum oblatum Judici emendari posse usque ad sententiam, refusis tamen expensis, reo per ineptum Libellum causatis. Potestque hæc emendatio fieri. 1. Declarando, siquid in Libello obscure dictum est; qui enim declarat, nihil de novo dicit *arg. l. heredes 21. §. siquid 1. ff. qui testam. fac. poss.* 2. Corrigendo, si quid in nomine rei petite, aut in loco, vel tempore obligationis contractæ erratum est, ita tamen, ut idem jus, eademque actionis qualitas maneat. 3. Petendo, si Actor omisit in Libello petere accessoria, ut fructus, expensas &c. 4. Diminuendo, ut si Actor petijt 100. quantum sibi non debetur, potest post litem contestationem corrigendo Libellum petere 50. sibi debitos. 5. Addendo, ut si petijt minus justo, & postea advertit sibi deberi plus, potest in eodem Judicio, & eadem instantia etiam post litem contestationem petere plus. 6. Resecando superflua e.g. in Judicio universalis, ut *n. 8.* dictum est, quo petitur hæreditas; non est necesse specificari res hæreditarias: unde si facta sit talis specificatio, quæ fortè non adæquet hæreditatem, potest ejusmodi specificatio resecari. 7. Adjiendo ea, quæ post litem contestatam emerferunt, & non poterant prævideri. 8. Corrigen-

do, in quibus peccatum est contra Stylum Confistoriorum.

De mutatione Libelli satis convenit inter DD. eam ante contestationem litem Actori permissam esse, ita tamen, ut eo casu reo concedantur novæ induciæ ad deliberandum, & instruendum se pro lite futura, & si ob talem variationem majores facere expensas debuit, ei hæc compensentur, ut monet Gloss. *in l. 3. C. de edend.* Bald. *ibid. n. 3.* Laym. *in c. 2. b. tit. n. 8.* Pirh. *hic n. 18.* König *hic n. 59.* Excipie, nisi persona Libellum mutans talis sit, cui sit ignoscendum, si eundem non rectè composuit, ut est minor, rusticus, mulier &c.

Ratio responsionis est, quia ante litem contestatam nondum est coeptum Judicium.

An etiam post contestatam jam litem mutare Libellum liceat, controversum est inter DD. Affirmativam defendunt Bachov. *D. 1. de action. th. 44.* Stryck. *us. modern. Pandect. tit. de edend. §. 10.* Fleck. *l. 5. tit. 28. n. ult.* Brunnem. *Process. c. 5. n. ult.* Gletie *ad tit. de action. n. 16.* apud Clariss. P. Schmier *de Process. Judic. c. 1. n. 116.* idque videtur colligi ex pluribus Juris textibus. 1. §. siquis aliud 35. *Inst. de action.* ubi Justinianus, siquis aliud pro alio intenderit, nihil eum periclitari placet, sed NB. in eodem Judicio, cognita veritate, errorem suum corrigere ei permittitur &c. atqui Judicium utique durat post litem contestatam, imò tunc primùm incipit.

Ergo tunc unum pro alio petere, sicque Libellum mutare conceditur. 2. *l. in delictis 4. §. fin. ff. de noxal. act.* ubi actori, qui ex facto servi damnificatus, Dominum, quasi is damni illati conficius esset, convenerat, licentia datur, donec prius Judicium agitur, si eum de scientia domini arguenda pœniteat, ad noxalem causam transeundi. Sed hoc modo post litem contestatam mutatur Libellus, & nova actio inentatur. Ergo &c. 3. Rei vindicatio est actio substantialiter distincta ab interdicitis, seu actionibus possessorijs; & tamen permissum est actori post litem contestatam usque ad conclusionem in causa, relicta rei vindicatione, quam antecederet moverat, remedia possessoria intentare juxta textus *c. pastoralis 5. de caus. poss. § prop.* ergo post litem contestatam actionem substantialiter diversam licet instituire, & conf. Libellum mutare.

Sed dicendum, si litem contestata jam sit, mutari Libellum amplius non posse, nisi Actor velit novo libello uti, & novâ instantiâ, recedendo à priori, cum refusione expensarum juxta *cap. examinata 15. de Judic.* Institutum hoc est in pœnam temeritatis, quòd Actor ab initio non satis pensitavit, quâ actione acturus esset. Et hoc verum est, etiam si utraque pars in mutationem consentiat. Ita Hiltrop. *p. 2. tit. 9. de mutat. libell.* Pax Jordan. *l. 14. tit. 3. n. 11. § 12.* Barbof. *in c. 2. b. tit. n. 11.* Layman. *ibid. n. 8.* Vall. *n. 12.* König *n. 59.* Sannig. *c. 2. n. 10.* &

& novissimè P. Schmier *l. cit. à n. 121.* alii- que apud istum. Ratio est, quia per litem contestationem obligatur quis instantia, ut ab ea recedere, & poenitere non amplius valeat *l. is, qui se obrulit 25. & ibi Gloss. V. qui discessit ff. de R. V. l. sed etsi 52. princ. ff. de judic. & l. nemo 4. C. de Jurisd. omni. Judic.*

Neque contrarium probant Argumenta contraria.

Ad 1. textui ibi allegato oppono *l. non potest 23. ff. de Judic.* ubi Paulus, *Non potest*, inquit, *videri in Judicium venisse, quod post Judicium susceptum* (i.e. Interprete Gothofredo *ibid. lit. l.* post litem contestatam) *accidisset; ideoque alia interpellatione* seu ut idem Gothofred. *lit. l.* glossatur, novo Libello, novaque petitione) *opus est.* Quare, ne concedere debeamus Imperatorem §. *si quis cit.* contra Juris principia aliquid statuisse, dicendum, in §. *cit.* Judicij nomen non strictè, prout illud à litis contestatione incipit, sed latè, quod inchoatur per citationem, capiendum esse, ut sensus sit, Libellum mutari posse usque ad contestationem litis.

Ad 2. in casu ibi proposito Libellus non immutatur; nam ut P. Schmier *l. cit. n. 129.* advertit, Actio noxalis non est nova substantialiter actio, sed tantum nova qualitas, actioni veteri, quæ cæteroquin ex facto servi quæ tali competeret, superaddita, ac contra dominum servi, qui conveniri nequit, extensa; conf. nova substantialiter actio non movetur, quando prius dominus scientiæ de facto servi insimulatus est, postea non probatâ scientiâ, ad noxâ deditio- nem agitur.

Ad 3. à petitorio ad possessorium, & vicissim post litis contestationem transire licet ob connexitatem, quàm Reivindicatio cum remedijs possessorijs habet: hinc quia ex dispositione Juris in eodem Judicio, & ab eodem Judice tractari debent, non t. m. mutare, quàm declarare, & dilatare Libellum censendus est, qui ejusmodi transitum à petitorio ad possessorium, & vicissim facit.

14 Dub. 4. cujus sumptibus Libellus

edendus sit? Variant DD. Sichard. in *Auth. offeratur n. 11.* ait edendum sumptibus Rei. Marant. de *Ord. Judic. p. 6. tit. de libell. oblat. n. 2.* sumptibus Actoris. Alex. in *l. 1. pr. n. 8. ff. de edend.* sumptibus utriusque. Placet sententia P. König *hic n. 6.* quam etiam ex parte amplectitur P. Schmier *Process. Judic. c. 1. n. 100.* & apud hunc Stryck, de *libell. c. 9. n. 13.* Ummius *Process. D. 5. th. 12. n. 56* qui distinguendum putant; Vel enim reus ab actore antecedenter ad satisfactionem interpellatus fuit, vel non.

Si primum, altera distinctio est adhibenda, & videndum, an reus statim obtulerit satisfactionem, an Libelli oblationem expectarit. *Si prius*, Actor sibi imputare debet, quod temere ad litem procedendo, inutiles expensas fecerit. *Si posterius*, distinguendum est tertio, & videndum, an reus justam litigandi causam habeat, an verò temere litiget. *Si justè litigat*, non tantum sumptus in Libellum factos restituere non cogitur, sed etiam quascunque pecunias, ob temerariam litem sibi motam erogatas, ab actore recipit. *Si verò injustè*, non solum ad Libelli, sed ad omnium expensarum, litis susceptæ causâ expositarum, restitutionem, sicut quilibet improbus litigator, adstringitur.

Quod si secundum contingat, & reus ab Actore antecedenter ad satisfactionem interpellatus non fuit, iterum distinguendum, an iste statim, ac lis ipsi denunciata est, liti cesserit, vel Judicium voluerit suscipere. *Si prius*, ad refusionem expensarum, in Libelli confectionem factarum, non tenetur, sed ferè easdem Actor debet, utpote qui, antequam ad Judicem provocaret, explorare debuisset, an sine lite obtinere satisfactionem à reo posset. *Si posterius*, iterum videndum, an lis à reo suscepta sit justè, vel injustè, & secundum justitiam, vel injustitiam causâ vel liberabitur à solvendis expensis, vel ad easdem obligabitur juxta paulò antea dicta.

§. I I.

De Rei Conventi Citatione.

S U M M A R I U M.

15. Necessitas Citationis.	23. Quid faciendum, si citandus morietur extra Territorium citantis?
16. Definitio, & multiplicitas.	24. An cum citatione Libellus Actoris transmittendus Reo?
17. Observanda in Citatione reali.	25. Quomodo citatio sit executioni danda?
18. In Edictali.	26. An semper sit opus citatione?
19. In peremptoria.	27. A quo fieri Citatio debeat?
20. Requisita ad legitimam Citationem.	28. Quis citari possit?
21. An necesse sit addere diem, & horam, quæ comparandum est in Judicio?	29. Effectus Citationis.
22. Quomodo se gerere debeat, qui citatur ad locum non tutum?	30. Quomodo convalidetur non rite facta?

SI Judex Libellum sibi oblatum idoneum, & causam in eo expressam iustam esse viderit, progredi debet ad Citationem Rei conventi: quæ ita necessaria est quoad absentem, ut nullatenus omitteri per se loquendo possit, & si omittatur, omnis alius Actus Judicialis ipso Jure irritus, & nullus est *can. caveant 2. & can. omnia 4. caus. 3. q. 9. c. Ecclesia 10. de Constit. & Clem. Pastoralis 2. de sent. & re Judic. & ibi DD.* Advertitque König hic n. 67. ne quidem Summum Pont. aut Imperatorem ex plenitudine potestatis eam posse omittere, & dare sententiam, partibus non citatis. Ratio est; quia cum ad defensionem spectet, Juris est naturalis, & in ijs, quæ sunt Juris naturalis, etiam Summi Principes jure privatorum censentur.

Dixi 1. per se loquendo; nam ut infra n. 26. dicam, plures casus excipiendi sunt, quibus citatio non requiritur, & præcipue. 1. Si delictum Rei usque adeo notorium foret, ut eidem ne quidem ad extenuandam culpam, aut poenam exceptio, vel defensio superesset; nam tali casu condemnari absens, & non citatus posset, prout constat ex *can. manifesta 15. & can. fin. caus. 2. q. 1. can. statuimus 31. caus. 11. q. 1. c. cum olim 12. de sent. & re judic. c. cum sit 5. v. fin. de appell.* Rota Roman. in Recent. p. 1. decis. 591. n. 6. p. 2. decis. 733. n. 9. Myning. Cent. 6. obs. 6. n. 6. & 7. König hic n. 86. Wiest. n. 34. Schmier. Process. Judic. c. 1. n. 45. Ratio est, quia citatio Rei decernitur, & committitur, ut venire possit ad se defendendum; quando autem ejus crimen, aut non jus notorium omnino est, defensio eidem non competit. Ergo &c. Aliud esset, si crimen, vel non jus incertum, aut certum quidem, ita tamen, ut culpa, vel poena culpæ; statuta per accusationem diminui posset; nam eo casu Reus citari, & defensio eidem concedi deberet per *can. DEUS Omnipotens 20. caus. 2. q. 1. & c. qualiter, & quando 24. de accusat.* 2. Si Reus aliunde cognosceret contra se intentandam litem, & non citatus compareret coram Judice, ac respondendo Judicium susciperet; nam tali casu non apparet, cur ob non factam citationem actus Judiciales Jure naturæ essent invalidi; nam simile quid contingit in Reconventionem, ubi Actor fit Reus, & tamen non citatur, quia præfens est. P. Wiest. hic n. 33. cum communi.

Dixi 2. quoad absentem; quia non ita liquidum est, casu, quo Reus in Judicio fortuito, aut aliàs jam præfens est, Citationem requiri. Variant enim in hoc DD. Bartol. in l. 1. ff. de in jus vocand. Ummius D. 5. ad Process. n. 41. & 69. affirmant, eo casu reum nihilominus citari, & in jus vocari debere, & probare hoc etiam videtur ratio; quia citatio non tantum eo fine ponitur, ut qui absens est, in Judicio compareat, sed etiam, ut paratus, & præmeditatus accedat,

quod fieri nequit, si ita ex abrupto responde-
re cogatur. Dissentiunt Jason in l. 1. n. 9. & 12. ff. de in jus vocando. Maranta. de Ord. Judic. p. 6. tit. de citat. n. 12. Gaill. l. 1. obs. 58. n. 5. & alij, & probari hoc posset arg. l. etiam si patre 29. S. final. ff. de minoribus. Totam controversiam hanc puto expediri posse ope distinctionis, quâ utuntur Zaf. in l. 1. ff. de in jus vocand. Carpov. Defin. for. p. 1. constit. 2. defm. 29. Haun. tom. 5. de q. & J. tr. 3. c. 1. n. 9. Wefenbec. l. 2. tit. 4. n. 13. qui allegat communem praxin. Ajunt isti DD. eo casu Reum, nisi citetur solenniter, ad respondendum non teneri; si tamen ad respondendum se statim paratum offerret Judici, valitum Processum absque citatione.

Primam distinctionis partem, & non plus probat ratio allata pro affirmativa sententia. Pars altera videtur certa; quia volenti non fit injuria. Quod si Reus statim respondere nollit, terminus ipsi, & tempus sufficiens ad parandam defensionem concedendum foret: aliàs etsi coram fieret citatio, nulla foret. His circa necessitatem citationis expeditur,

Queritur 1. quid, & quotuplex sit Citatio? 2. Citatio est actus legitimus, quo quis mandato Judicis vocatur in Judicium Juris experiundi causâ. Ita Pirh. tit. de for. compet. n. 212. Vallenf. hic n. 2. Engl. n. 9. König n. 60. Wiest. n. 31. & sumitur ex l. in jus 1. ff. de in jus vocand. ubi Paulus, In jus vocare, inquit, est Juris experiundi causâ vocare.

Dividitur triplici maxime modo. 1. Enim alia est Citatio Juris, alia Hominis. Prior est, quando Jus, vel Lex statuit certum terminum, intra quem debet quis Judicio se sistere; posterior, cum quis Judicis mandato in jus vocatur. Clem. 2. de pœnis. Utraque dividitur in Generalem, & Specialem. Per illam vocatur in jus, quicumque suâ interesse putaverit; per Specialem verò certa persona.

2. Alia est Verbalis, alia Realis. Verbalis dicitur, quando Judex Apparitorem, Nuntium, vel Pedellum ad reum mittit, eique ore tenus, vel in scriptis significari facit, ut ad certum diem appareat in Judicio. Realis est, quâ personæ propter delictum, æs alienum, aut aliam justam causam apprehenduntur, & arrestantur. Verbalis Citatio iterum duplex est, privata nim, & publica. Privata est, quando quis privatim ad faciem, vel si ipsius copia haberi nequeat, ad domum citatur. Publica est, quæ publicè per Proclama, seu vocem Præconis, vel per tubam, aut campanam, vel per Edictum in publicis locis affixum fieri solet. Si per Edictum fiat, Edictalis dicitur.

3. Denique alia Citatio est Simplex, alia Peremptoria. Simplex est, quæ absque præcisâ comparitionis comminatione, & ulterioris termini denegatione concipitur, quâ

qualis est, si Judex simpliciter alicui mandet, ut tali, vel tali die in Judicio compareat. *Peremptoria* est, quæ ita concipitur, ut præcisam comparandi necessitatem imponat, omni ulteriori termino, seu citatione denegata: & talis est illa, quæ vel tribus distinctis Simplicibus citationibus fit, vel in qua tres distincti termini ad certa temporis intervalla sunt assignati, vel in qua unicus terminus, tantundem temporis, quantum aliàs tres Simplices, continens, præfixus est, addita voce *Peremptoriæ*, aut clausulâ aliâ æquivalente. *Peremptoriæ* nomen accepit; quia Simplices citationes ita perimit, & citati tergiversationem ita excludit, ut in jus vocatum, si præfinita die non comparuerit, contumacem constituat, etiamsi nulla alia citatio simplex præcesserit *l. Tertium 70. & l. nonnunquam 72. ff. de Judic.*

17 Dub. 1. quid observandum in *Citatione Reali*? *¶* circa istam hæc maxime notanda sunt. 1. Fieri solum potest à Judice Ordinario, non verò à Delegato, qui solum in quibusdam casibus de Jure Canonico potest citare personaliter *c. Juris 1. de Judic. in 6.*

2. Hæc Citatio ut plurimum adhibetur in Causis Criminalibus, & quidem in his non indistincte, sed præmissa cognitione causæ, in qua Judex considerare debet, an crimentam atrox sit, quod ita procedi postulet, an Personæ dignitas non obstat citationi reali, an non reus sufficientes habeat difficultates ad poenam pecuniariam sibi taxatam solvendam, num prudens sit timor, ne reus metu poenæ sese subducatur &c. *Engl hic n. 14. & alij ex magis recepta sententia.*

3. In Civilibus Citatio hæc locum habet rarissimè. Fieri autem potest 1. Si Reus in comparando sit nimis contumax, & verbaliter citatus sui præsentiam detrectet facere. 2. Si post acceptum Judicium litem improbè, & sine causâ deferat. 3. Si agatur in causâ debiti, & ipse debitor de fuga suspectus sit; nam debitor ejusmodi per ipsum Creditorem, etiam sine mandato Judicis, apprehendi, & Judici tradi potest *l. ait Prator 10. §. si debitorem 16. ff. que in fraud. creditor.*

Ut tamen hoc casu ad apprehensionem personæ debitoris procedi possit, tria requiruntur. 1. Ut bona immobilia non habeat; nam si bona ejusmodi habeat, ex his Creditor per sententiam Judicis satisfactionem sibi querere potest, & conf. apprehensione reali ipsius personæ opus non est. 2. Ut sit potens solvere; nam si eo tempore, quo contractum est debitum, impotens fuit ad solvendum, nec spes erat futuræ solutionis, sibi imputare creditor debet, quoddum minus idoneo contraxerit. 3. Ut debitum sit liquidum; nam si incertum sit debitum, ipse debitor in possessione est, donec creditor hoc ei probet.

18 Dub. 2. quid tenendum in *Edictali Citatione*?

¶ 1. ut realis, ita & Edictalis permittitur solis Judicibus Ordinarijs, & Delegatis Principum; reliqui verò Delegati, & Pedanei debent citare per nuntium. *Pax Jordan. l. 14. tit. 1. n. 23. qui n. 26. addit in Curia Romana Citationem per Edictum convenire soli Papæ.*

2. Locum habet Edictalis Citatio solum, quando citari quis aliàs non potest, ut si locus, ubi citandus moratur, non sit tutus, si extra Territorium Judicis citantis, si remotus, aut varius; vel si ipse citandus sit vagus, aut impediatur, quò minus ad ipsum citatio verbalis, aut per litteras venire possit; item si contradictor sit incertus, & citentur omnes in genere, quorum interest; si incerti sint creditores defuncti, & volens adire hæreditatem suspectam cupiat facere Inventarium; si agatur de causâ diffamationis. *Menoch. remed. 8. recap. possess. n. 113. & seqq. Carpov. defm. for. p. 1. Const. 2. defm. 29. n. 1. & seq. Wiest. hic n. 37. & tribus seqq.*

3. Antequam decernatur, fieri debet summaria inquisitio, ex qua constet de fuga, vel latitatione citandi, vel de non tuto accessu ad ipsum. *Bartol. in Extrav. ad Regimen. V. Edictum. Conf. 460. n. 26. Socin. de cit. t. 6. 23. n. 5. Pax Jordan. l. cit. n. 27.*

4. Legi debet per Nuntium; & post lecturam affigi in locis consuetis, sc. in valvis Ecclesiæ, vel aliàs, ubi de consuetudine affigi debent ejusmodi Citationes Edictales. *Pax Jordan. n. 29.*

5. Affixa relinquenda est certo temporis spatio, quod cum non sit determinatum à Jure, relinquatur arbitrio Judicis, qui æstimabit, an hæc publica citatio verisimiliter in citati notitiam venerit. *Marant. tit. de citat. n. 96. Menoch. de arbitr. cent. 5. c. 463. n. 3. Pax Jord. l. cit. n. 30.*

5. Ut facilius divulgetur, & in notitiam veniat hujusmodi Citatio, non in uno tantum, sed ad minus in duobus, aut tribus locis Edictum affigendum erit. Erit etiam in omnem eventum, si forsan citatus negaret se publicè citatum esse, admodum conducibile, si nuntius in relatione executionis suæ faciendæ Judici testetur se affixisse Edictum, & affixum reliquisse per aliquod tempus. *Marant. Pax Jordan. l. cit.*

Dub. 3. quid notandum in *Citatione Peremptoria*? *¶* circa hanc maxime observandum tempus, & numerus citationum. Quoad numerum citationum de Jure Civili peremptoriè reus citatur tribus vicibus per intervallum dierum ad minus 10. *l. ad peremptorium 68. & duab. seqq. ff. de Judic.* Sed hodie de consuetudine in omnibus Judicij obrinuit, ut unica citatio sufficiat, modò sit Peremptoria, & tantundem temporis contineat, quantum tres illæ *l. nonnunquam 72. ff. de Judic. l. consentaneum 8. c. quom. & quand. Judex &c. Carpov. p. 1. Const. 2. defm. 22. n. 1. & 2. Gaill. l. 1. obs. 53. n. 22.*

Ut

Ut ergo unica talis citatio Peremptoria Citationis Jura obtineat, duo requiruntur.

1. Ut adiciatur expresse, partes citari peremptorie l. consentaneum cit. vel apponatur comminatio, si citati non comparuerint, Judicem nihilominus ad cognitionem processurum, & pronuntiaturum, quod Jus, & Justitia postulaverint, Carpov. l. cit. n. 3. § 4.

2. Ut contineat legitimum tempus, seu tantum, quantum requiritur ad tres simplices successivas. Adeoque antiquitus concedi debebant 30. dies; nam totidem concedebantur per tres simplices citationes, utpote quarum qualibet concedebantur decem, ut supra dictum est. Hodie in Camera per *Recess. Imper. de Anno 1654. §. wurde hierauf 36.* conceduntur ad minimum 60. dies. Potest tamen Judex tempus illud pro qualitate personæ, temporis, loci, & alijs similibus circumstantijs, vel extendere, vel restringere. Si restringere illud velit, oportet, ut habeat justam causam, & ita restrictum contineat justum spatium, intra quod reus accedere Judicem, & deliberare pro responsione ad sibi objecta possit; aliàs citatio erit nulla, Pax Jordan. l. cit. n. 62.

Computandum autem tempus præfixum est à die factæ, & insinuatæ citationis: & hinc si unica dies ex tempore per Leges, aut consuetudinem præfixo defuerit, reus non comparens usque ad legitima impedimenta condemnari non poterit. Carpov. *defin. 23. n. 1. §. sqq.* qui addit, ejusmodi reum non comparentem condemnari tamen posse ad expensas; quia ut *defin. 24.* probat, non omnis contumaciæ expertus est, cum in Judicio comparere, & exceptionem termini angusti viva voce opponere, ac dilationem petere debuisset.

20. Queritur 2. quid requiratur, ut Citatio sit legitima? R. 1. requiritur, ut fiat ad instantiam partis; nam in causis, quæ utilitatem privatorum spectant, Judex citra partis instantiam citationem non potest decernere, vel etiamsi decernat, ei tamen impune non paretur. Marant. p. 6. tit. de citat. n. 115. Valleng. *de for. compet. §. 3. n. 5.* Ratio est, quia regulariter Judex non debet alicui impertiri officium suum ad utilitatem privatam, nisi prius id petatur l. ad peremptorium 68. ff. de judic. ibi: *Ut primò quis petat.* Dixi autem, in causis, quæ utilitatem privatorum spectant. Aliud dicendum, quando causa concernit utilitatem publicam, aut Judex procedit ex officio, ut in causis criminalibus, præsertim capitalibus, in quibus quia hodie rarò per viam accusationis, sed plerumque per viam Inquisitionis, ac ex officio proceditur, & præterea publicè interest, ne delicta maneant impunita, hiac in foro Civili passim facinorosi tam verbaliter, quàm etiam realiter citantur, & capitaliter plectuntur, nemine penitus postulante.

2. Requiritur, ut fiat mandato Judicis

competentis, sive Ordinarij, sive Delegati; aliàs citatio non arctat citatum l. fin. C. de exhibend. & transmit. reis, Mynsing. cent. 6. obs. 10. n. 3. Gaill. l. 1. obs. 48. n. 12, Pax Jordan. l. 14. tit. 11. n. 46, Pirh. hic n. 223. König. n. 88. Excipe, nisi in flagrante crimine deprehendatur reus; nam eo casu sine speciali mandato Judicis apprehendi potest, cum Lex ipsa tunc videatur licentiam dare, imò mandare, ut talis statim apprehendatur. Dixi, *Judicis competentis*; nam si Judex notoriè incompetens sit, non tenetur Reus comparere: si dubium tamen sit, an sit competens, comparere debet, & incompetentiam allegare: in qua causa ipse Judex potest cognoscere. Gaill. l. cit. n. 11.

Et universim advertit Haun. tom. 5. cit. tr. 3. n. 16. tutius esse semper comparere cum protestatione, quòd non intendat prorogationem Jurisdictionis, nec aliter in Jurisdictionem citantis consentiat, quàm quantum de Jure tenetur; sic enim contumax declarari non poterit.

3. Si Citatio in scriptis fiat, continere debet nomen, & cognomen Judicis, à quo reus in Jus vocatur, ut constet non solum, an incompetentiæ, vel justæ suspensionis exceptio ei opponi possit; sed etiam, an sit Ordinarius, vel solummodo Delegatus: nam huic parendum non est, nisi Delegationis copiâ, citatione insertâ, doceat de commissione c. præterea 2. de dilation. & c. cum in Jure 31. de offic. deleg. Wiest. hic n. 45.

4. Continere debet nomen, & cognomen ejus, ad cujus instantiam citatur; tum ut cognoscat Adversarium suum, & eò melius defensionem suam possit instruere; tum ut intelligat, an ipsa citatio facta sit ad instantiam, & petitionem Adversarij sui; nam citra hanc in causis privatis, ut supra dixi, non valet Citatio. Gaill. l. 1. obs. 50. n. 1. §. seqq. Vall. tit. de for. compet. §. 3. n. 4. §. sqq. Carpov. p. 1. consil. 2. de jure, 21. n. 3. §. 4. Sannig. hic c. 3. n. 6. König n. 89. Wiest. l. cit.

5. Designari in Citatorio debet nomen citati, tum ut cognoscat citatus, utrum citatio ipsum concernat, & ne Actor variare amplius possit; tum quia contra non nominatum executio fieri nequit, & conf. neque contra illum ut contumacem procedi. Gaill. l. 1. obs. 49. n. 1. §. 2. Ummius *Process. D. 5. n. 51.* König hic n. 90. Quod si Universitas, vel Communitas citanda sit, videndum, an Syndicum habeat, vel non. Si habet, is citatur; si non habet, illius Capita citare sufficit, puta Decanum, & Capitulum hujus Ecclesiæ, Abbatem, & Priorem hujus Monasterij, Consules, & Senatores hujus Civitatis &c. Gaill. l. cit. n. 6.

6. Inferenda Citationi etiam causa citationis, etiam in Criminalibus, præsertim dum ex loco remoto quis citatur, eo fine, ut instruat de lite sibi intentata, & deliberare possit, an liti cedere, vel Judicio velit contendere. Gaill. obs. 51. n. 1. Valleng. *de for. com-*

compet. §. 3. n. 8. Pax Jordan. l. cit. n. 44. § 75. Carpz. defin. 21. n. 5. Haun. tr. 3. cit. n. 17. Sannig. c. 3. n. 6. Putant autem plerique ex illis, & assentitur Farinaceus, sufficere generales terminos, si Judex e. g. in Edicto dicat, *Compareas responsurus super quadam causa criminali*: quod etsi fortasse verum sit, consultius tamen est specialius causam citationis exprimi; praesertim si ad instantiam partis fiat.

7. Indicandus locus Judicij, ut citatus sciat, ubi comparendum. Procedit hoc maximè respectu Judicis Delegati; nam si Judex Ordinarius locum non apponat, censetur citasse ad locum consuetum. Debet autem locus iste esse intra territorium citantis: item debet esse tutus, & commodus; nam citatus ad locum non tutum, vel incommodum non tenetur comparere c. ex parte 47. de appellat. Clem. pastoralis 2. de sent. & rejudic. l. si locus 59. ff. de judic. Gaill. l. 1. obs. 52 n. 1. § seqq. Valli. l. cit. n. 9. Haun. n. 17. cit. König. n. 93.

8. Continere debet competentem terminum, intra quem comparitio sit possibilis; alias inutilis remanet, & non afficit citatum. Card. de Luca de judic. disc. 9. n. 7. cum precedentibus DD. Et verum hoc est secundum cit. Eminentissimum, quamvis Judex non nisi elapso termino competente ad Judicialis actus procedat.

9. Denique omnis citatio fieri debet juxta consuetum Curiae Stylium; alioquin citatus non tenetur comparere, & cons. contra max non efficitur. Pax Jordan. l. 14. tit. 1. n. 44.

21 Dub. 1. an necesse sit addere certam diem, & horam, quæ necesse sit citato comparere ante Judicem? *de Hora designanda* communis sententia negat hoc esse opus, sed citatus comparere debet horæ causarum solitæ, & tali, quæ possit actus expediri ante tenebras. Marant. de Ord. Judic. p. 6. tit. de citat. n. 66. Gaill. l. 1. obs. 53. n. 4. Vallenf. tit. de for. compet. §. 3. n. 10. Quod si tamen hora certa apponatur, observanda est; alias si aliâ horâ actus fieret, non valeret, ut cum alijs Marant. l. cit. notat.

De die certo, qui justus, & opportunus sit, designando conveniunt DD. in affirmativam: quod ideo institutum est, tum ut reus sciat, quando sibi sit comparendum; tum ut cognoscat, an dies, quæ comparere ipsum vult Judex, Juridica sit; nam diebus feriatis, veluti die festo, aut vindemiarum, vel messis nemo ad Judicium venire compellendus est, ut *infra Tit. 9.* dicitur. Excipitur, si citatio fiat causâ alimentorum, carceratorum, pupillorum, miserabilium personarum, aut in alijs causis, quæ moram non patiuntur: nam hæc diebus feriatis expediri possunt; quia ubi periculum est in mora, à regula Juris communis rectè receditur. Exprimenda tamen in citatione hæc sunt; alias citatus habet

intentionem fundatam non comparendi die feriata.

Dub. 2. quomodo se gerere debeat, qui à Judice citatur ad locum non tutum? *de* distinguendo: Vel enim locus tutus non est ob peitem, aut alium morbum contagiosum, vel ob inimicitias, bella &c.

Si primum, & pestis in eo loco, vel alius morbus contagiosus notoriè grassetur; non cogitur comparere, imò nec tenetur excusatore mittere. Neque urget hic Regula, quòd notorium impedimentum saltem sit allegandum; fallit enim hæc regula in nostro casu, quia citatio est ipso Jure nulla, eò quòd gravet ad comparendum in loco, qui non minus est periculosus pro excusanda, quàm pro ponenda comparatione; nam utrimque comparendum est vel à citato, vel à nuntio. Pax Jordan. l. 14. tit. 1. n. 78.

Si secundum, & locus non tutus sit ob inimicitias, bella &c. opus esset illas, quantumvis notorias, allegare, & petere sibi cautionem de non offendendo, vel assignari sibi alium locum tutum. Pax Jordan. l. cit. n. 79. Debet autem Judex acceptare exceptionem loci non tuti, etiam post contestationem litis; alias citatus, tanquam gravamen passus, appellare poterit. Gaill. l. 1. obs. 52. n. 3. Procedit hoc non solum quoad partem citatam, sed etiam quoad ejus Advocatum, vel Procuratorem, aliasque personas, quarum interesse potest, ut locus Judicij tutus sit; item quoad Testes examinandos.

Dub. 3. quid faciendum, si citandus moretur extra Territorium citantis? Citationem extra Territorium citantis tripliciter fieri posse. 1. Per nuntium à citante missum, qui citando litem futuram insinuet: hæc citatio valet, cum non sit actus Jurisdictionis in Territorio alieno, sed mera executio, & operatur hunc effectum, ut Judex rei sitæ, si sic ab eo citatus sit contumax, & non compareat, possit ad immisionem bonorum procedere ob fundatam Jurisdictionem ratione rei sitæ c. Romana 1. V. contrahentes de for. comp. in 6. 2. Per Judicem rei sitæ, ita ut is per Litteras Subsiliales requirat Judicem loci, in quo citandus degit, iisque petat, ut ipse vel nuntio misso facultatem tribuat citationem exequendi, vel ipsemet per suos ministros hanc exequatur: hæc monitio istum effectum habet, ut Actor in contumaciam moniti non comparentis possit in possessionem rei petite secundum naturam actionis intentandæ mitti. 3. Per Edictum affixum in locis finitimis.

Quo modo ex tribus citatio fieri debeat, AA. disputant. Haun. tom. 5. de J. § 7. tr. 3. c. 1. n. 24. vult primo modo faciendam citationem. König hic n. 74. putat tutius tali casu adhiberi modum secundum. Ego existimo in considerationem adducendas circumstantias, an hoc, vel illo modo uti expediat. Tertio modo de Jure communi

municitatio fieri non debet, nisi quando quis alio modo citari non potest.

Si Judex loci, in quo reus citandus degit, per *litteras subsidiales* requisitus, reuatur citationem insinuare reo in Territorio suo degenti, confugiendum ad Magistratum Superiorem, qui adigere talem potest, ut requisitioni deferat; nam una Jurisdictio per aliam adjuvanda, & sicut manus manum fricat, ita unus Magistratus alterius armis indiget. Carpz. p. 1. *Const. 2. defn. 28. n. 4. & seq.* Quodsi Magistratus requisitus sit ipse supremus, non recognoscens superiorem, vel adiri superior nequeat, fieri Citatio Edictalis potest, quod Edictum hoc ipso, quod publice affixum sit, praesumitur ad citati notitiam pervenire, atque adeo eundem stringere *arg. c. adhec 1. de postul. Pralat.*

24 Dub. 4. an Judex unà cum citatione debeat transmittere Libellum actoris, vel sufficiat tantum ipsam causam litis in genere citationi inferere? Plerique solius causae expressionem sufficere censent. Bartol. in *Auth. offeratur C. de lit. contest. n. 3.* Socin. *tr. de citat. a. 20. n. 10.* Gaill. *l. 1. obs. 51. n. 1. & 2.* & alij apud istum, qui etiam testatur hoc Ordinationi Camerae consentaneum esse.

Sed ut bene advertit Engl hic n. 10. Stylus cujuscunque Curiae attendendus est: qui nisi contrarium dicitur, providè omnino, & circumspèctè faciet Judex, si unà cum citatione Libellum transmittat; nam hæc transmissio erit litis acceleratio, nec tali casu amplius concedi debebunt reo induciæ deliberatoriæ, sed comparens statim tenebitur respondere per textum *c. praterea 2. de dilation.* Deinde inducetur hoc modo litis pendenza, cujus hic effectus est, ut interea nihil innovari possit. Laym. in *c. praterea cit. n. 1.* Gaill. *l. cit. n. 4.* Carpz. *defn. 21. n. 5. & 6.* König hic n. 92. Curabit tamen Judex, ut Originale, vel saltem Copiam Libelli penes se retineat ad cavendas fraudes, & ne possit in illo aliquid à reo mutari.

25 Quæritur 3. quomodo executioni sit danda Citatio? R. 1. ordinariè, & ex Stylo Camerae citatio fit per destinatos, & juratos nuntios, viatores, seu ministros publicos; in Curia Romana per Notarium, seu Actuarium. Potest etiam fieri per Judicem ipsum, si fortè litigantes offendant: per ipsum Actorem Citatio quidem fieri potest, sed Reus non tenetur eidem credere.

2. Facienda est in loco subjecto Jurisdictioni Judicis citantis; quia est actus Jurisdictionis contentiofæ, quæ in alieno Territorio exerceri non potest. *Excipiuntur* latrones, prædones, aut similes Pacis publicæ perturbatores, quorum persecutio in Imperio extra Territorium persecutantis continuari potest juxta *Constit. Imp. 1559. Augustæ promulgatam §. und niemohl.* Item Religiosi fugitivi, & Apostata ob personalem illorum obligationem *arg. l. siquis 1. C. ubi quis de Curial.*

3. Insinuatio Citationis fieri potest quovis tempore, modò de die fiat; nam nox in hujusmodi actibus meritò suspecta habetur, prout textus est, & communiter docent DD. in *c. consuluit 24. de offic. deleg.*

4. Si fieri potest, faciendâ est executio citationis in faciem, & præsentem. Hinc Nuntius Reum citatum diligenter inquiret, ut ei coram in faciem citationem insinuet: cui etiam, si talis sit, qui ad hujusmodi actus communiter adhiberi solet, reus debet credere; secus, si specialiter sit ad hoc missus, aut destinatus à Judice delegato: nam huic ut teneatur parere reus, necesse est, ut ipsi exhibeantur litteræ citationis, & commissionis; quia, ut infra dicam, Judex Delegatus tenetur citationi inferere tenorem commissionis, ut reus cognoscat Jurisdictionem citantis.

5. Si reum inquisitum nuntius non repererit, potest in subsidium, vel Procuratori illius, si quem reliquerit, vel ad domum domesticis, adultori tamen, non infanti, vel si nemo adsit, vicinis denuntiationem exponere, relicto ibidem commissionis suæ exemplo, ut ad reum citatio perveniat *c. causam 3. de dol.* vel si neque hoc fieri possit, aut expediat, potest citatio affigi ad domum, in qua citandus habitare consuevit *arg. l. aut qui aliter 5. §. & si forte 2. ff. quod vi aut clam.* Haun. *tom. 5. de J. & J. tr. 3. n. 23.* Pirh. *tit. de for. compet. n. 234.* König hic n. 76. & apud hunc alij.

Hæc tamen citatio ad domum fieri non debet, nisi quando aliter fieri non potest, *l. aut qui aliter cit.* ubi dicitur ad domum fieri denuntiationem, si nullus sit, cui denuntiatur. Neque obstat textus *Clem. un. h. tit.* ubi disjunctivè dicitur, posse quem citari personaliter, vel ad domum; nam ijs verbis non denotatur electio, sed ordo citationis, ut bene notat Pirh. *l. cit. n. 224.*

6. Si citandus plures habeat ædes, executio fiet ad eas, in quibus majore parte anni egit *arg. Clem. causam 3. de elect. ibi: in domo, quam ipse appellatus communiter habitare consuevit.* Si æquali tempore moratus fuerit in omnibus, ibi citandus erit, ubi citationis tempore degit. Si verò nec domum habeat certam, nec sciri possit, ubi sit, citandus est in oppido, vel pago, ubi solitus est conversari, vel per Edictum, vel per Praconem. Si eò pervenire non possit nuntius, eò quod à Custodibus urbis ingressu arceatur, sufficit in portis civitatis citationem affigi. Semper autem expediet, quomodocunque fiat citatio, ut eam nuntius exequatur, vel affigat adhibitis duobus, vel tribus testibus, ut calu, quo negaretur, eam probare possit.

7. Executione facta, incumbit eidem nuntio facere relationem, quæ in acta referri debet, ut appareat de legitimè facta executione. Et hæc relatio pars substantialis est, nec sine ea aut citatio, aut sententia, aut totus processus in contumaciam factus valet. Gaill. *l. 1. obs. 54. n. 7.* Haun. *tr.*

3. cit.

3. cit. n. 69. König hic n. 96. Porro relationi executoris creditur propter fidem ejus delectam, & Juramenti Religionem, quâ Judici adstrictus est. Gaill. l. cit. n. 4. Excipe, nisi citatus sit persona spectabilis, & fide digna, ac Juramento assereret, nunquam sibi citationem factam esse; tunc enim illi magis, quam nuntio credendum foret.

26 Dub. 1. an semper opus sit citatione? *n.* per se loquendo requiri: excipi tamen casus diversi possunt, in quibus non est opus citatione.

1. Si delinquens in flagrante crimine deprehendatur; nam tunc Lex ipsa concedit licentiam. Gaill. obs. 54. cit.

2. Quando Judex procedit ex officio, quoad ea, quae facere ex officio potest. Pax Jordan. l. 14. tit. 1. n. 138.

3. Quando reus citandus praesens jam est in loco Judicij secundum dicta n. 15.

4. Si crimen sit notorium, ita sc. ut nulla possit tergiversatione celari, aut defendi juxta *ibidem* dicta.

5. Cum periculum est in mora, & in continenti alicui est subveniendum. Haun. tr. 3. cit. n. 21.

6. In causa hæresis, ubi contra inquisitum potentem testes recipi possunt, etiam parte non citata c. *sim. de hæret. in 6.* Pax Jordan. l. cit. n. 139.

7. Quando citatus, etiam si praesens esset, actum impedire non possit; nam quod fieri potest me invito, multo magis fieri potest me invito. Pax Jord. n. 140.

8. Quando ipse Judex praesens per seipsum, vel per alios monet partes, ut compareant certo tempore; quia cum Judex ipse sit persona publica, monitio ejus vim citationis habet. Pax Jordan. n. 142.

9. Denique ubi causæ cognitio non requiritur l. *nec quicquam 9. S. ubi 1. ff. de offic. Procons.* Alij casus videri possunt apud Marant. p. 6. tit. de citat. à n. 5. Wesenbec. ff. de in jus vocand. n. 13. Pirh. tit. de for. comp. n. 227.

27 Dub. 2. à quo debeat fieri Citatio?

n. fieri potest à Judice Ordinario, & Delegato; à Delegato tamen, ut supra n. 17. & 18. monui, solum verbaliter. Præterea circa Delegatum Judicem etiam hoc advertendum, quod ut citatus ab eo eidem credere debeat, & conf. respondere, ac sententiæ ipsius sese subjicere, necesse sit, ut Delegationis suæ legitimam demonstrationem faciat.

Ratio est, quia Delegatio, utpotè res facti, non præsumitur, & conf. probari debet, puta per exhibitionem mandati, vel Authenticæ ipsius Copiæ.

Excipe, nisi Delegatio ab ipso Jure generaliter facta sit, quemadmodum sæpius, præsertim in Trid. Episcopi, tanquam Delegati Sedis Apostolicæ, jubentur procedere contra privilegiatos, & aliàs à Jurisdictione ipsorum exemptos.

Quæres: an citatus teneatur comparere coram citante, si hic mandatum, quo delegatur ipsi potestas, primum postea, ubi citatus paruerit, demonstrare velit?

Varie sunt sententia. Gloss. in can. si Episcopus 8. V. convocari caus. 3. q. 2. arg. c. cum in jure 31.

de offic. deleg. vult citationem non valere, neque arctare citatum ad comparendum, nisi citato simul transmittatur transcriptum Delegationis.

Alij cum Felin. in c. cum in jure cit. putant ad obligationem comparendi sufficere simplicis copiae transmissionem, vel etiam solam allegationem Delegationis in citatorio; licet enim copia ejusmodi simplex non sit Authentica, & conf. plenam fidem non faciat, facit tamen citato probabilem dubitationem delegationis factæ, quo casu obligari citatum ad comparendum habetur l. si quis 5. ff. de Judicij.

Placet Sententia P. König, qui n. 71. hic putat distinguendum; Vel enim agitur de gravissimo, vel de gravi, vel de levi solum præjudicio citati.

Si primum, nulla est obligatio comparendi, antequam de mandato plene, & legitime constet; quia tale præjudicium non ita facile iterum resciri potest per regressum contra citantem.

Si secundum, putat sufficere transmissionem Copiæ, non autem simplicem assertionem, & mentionem Delegationis factæ; quia et si Copia ejusmodi non sit omnino Authentica, facit tamen præsumptionem Delegationis sufficientem pro his circumstantijs, & læso facilius per regressum contra citantem recuperari potest, si ex post facto appareat citationem fuisse illegitimam.

Si Tertium, asserit satis esse, si delegatus dicat se delegatum; quia exinde nascitur probabile dubium Jurisdictionis, quod, si præjudicium non sit grave, citatum obligare ad comparendum potest.

Dub. 3. quis citari possit? *n.* citari posse omnem, & solum illum, qui Jurisdictioni citantis subiectus est; nam citatio est actus Jurisdictionis, quæ tantum tendit in subditos. Neque obstat l. si quis 5. ff. de judic. ubi dicitur eum, qui ex aliena Jurisdictione ad Prætores vocatur, debere venire, eo quod ejus, i. e. Prætoris, aut Judicis, sit æstimare, an sua sit Jurisdictio; nam dispositio iustitiae Legis solum procedit, cum dubia est exemptio: hinc si evidens, & notorium sit citantem non habere Jurisdictionem in citatum, ut si Clericus citeretur à Laico, comparere neutiquam obligatur, sed potest privilegium exemptionis, & incompetentiam Judicis allegare.

Citandus autem principaliter est reus; & præter hunc omnes illi, quorum interest, seu quorum causa agitur arg. l. nam ita 39. ff. de adoption. & l. de unoquoque 47. ff. de Re judic. Nec tantum ipse principalis, sed post contestationem litis etiam Procurator, utpotè qui per contestationem litis sit dominus litis, ita ut non cum ipso negotij domino, sed cum Procuratore lis agi intelligatur.

Ab hac universali regula excipiebantur olim duo ordines hominum, qui citari, & in Jus vocari non poterant: quorum primus eorum est, qui citari omnino vetabantur; alter eorum, qui citari quidem, & in Jus vocari pote-

rant,

rant,

rant,

rant,

rant,

rant,

rant,

rant,

rant,

rant,

rant, sed non nisi permissu, & veniâ Prætoris.

In primo Ordine constituebantur 1. Magistratus Majores, Consules, Præfecti, Prætores, Proconsules *l. in jus 2. ff. de in jus vocand.* 2. Is, qui calibem vitam exuens, uxorem ducit, qui aliò vocatus causam agit, qui funus ducit familiare, qui Sacris operatur &c. *l. in jus cit. § l. seq.* 3. Is, qui domi suæ quietè vixit; nam hunc, Juris experiundi causâ, domo extrahere nefas erat; quia, ut *l. plevique 18. ff. eod.* Cajus inquit, domus tutissimum cuique refugium, atque receptaculum est.

In secundo Ordine comprehendebantur 1. Paterfamilias; nam hunc filius, in jus vocare non poterat, nisi ratione peculij Castrensis *l. lis nulla 4. ff. de Judic.* 2. Parentes: quo nomine hoc loco veniunt etiam avi, & proavi &c. *l. quicumque 4. ff. de in jus vocand.* 3. Patroni utriusque sexus, item parentes, & liberi patronorum *l. quicumque cit.* 4. Generaliter, ut *l. generaliter 13. ff. eod.* habetur, omnes ea persone, quibus reverentia præstanda est.

Addidi, excipiebantur olim; nam nostra ætate 1. Ex concordia DD. sententia vocari in jus possunt etiam Magistratus, idque durante suo officio, ut ex Ummio, Struvio, Lauterbach, & Brunnemannno notat R. P. Schmier *tr. de process. Judic. c. 2. n. 62.* & rationem dat, quia ex una parte Magistratum non dedecet ad Judicem Superiorem vocari, ex altera verò, ne ob litem sibi intentam à functionibus officij sui impediatur, idem Superior arbitrari potest, an, & quamdiu actio sit differenda. 2. Idem dicendum de commorantibus domi suæ; hodie enim insinuatio citationis fieri solet, & debet in ædibus citati secundum dicta *n. 25.* Imò ne antiquo quidem Jure citatio domi faciendâ prohibebatur, si fiebat autoritate Judicis *l. sed § si is 21. ff. de in jus vocand.* Quod verum est etiam de citatione reali, quoties hæc licita est de Jure, vel consuetudine; nam *Juris executio*, ut Ulpianus *l. injuriarum 13. § is qui 1. ff. de injur.* inquit, non habet injuriam.

3. Similiter in Jus vocari hodie possunt personæ primi ordinis, modò contra eas acturus in supplicatione pro impetranda citatione nexum reverentiæ exprimat; hoc ipso enim, quòd Judex supplicationi deferat, & citationem decernat, ipso facto licentiâ experiundi dedisse censetur. P. Schmier *l. cit. n. 53. § sqq.* Solum ergo sub dispositione Juris antiqui remanent personæ primi Ordinis secundo loco positæ, quòd ratio Juris antiqui, ob quam verantur vocari in Jus, etiamnum duret. P. Schmier *n. 69.* & apud hunc Umm. *Process. D. s. th. 6. n. 28. § sqq.*

29 Quaritur 4. quis sit effectus Citationis? 1. si legitime facta sit, complures effectus habet, quos præter alios recensent Wesenbec. *ff. de in jus vocand. n. 12. § sqq.*

Pax Jordan. *l. 14. tit. 1. à n. 163.* Haun. *tom. 5. tr. 3. n. 56. § sqq.* König *hic n. 98.* Wiest. *n. 51.* & novissime P. Schmier *c. 2. cit. n. 76. § sqq.*

1. Adstringit citatum ad comparandum, nisi justa exceptione se tueatur; alias redditur contumacia reus *c. ex litteris 2. de dol. § contum. & l. ex quacunque 2. ff. si quis in jus vocatus non ierit.*

2. Inducit litis pendentiam ad eum finem, ut lite pendente innovari nil possit. *Clem. 2. junct. Gloss. V. ad hoc. ut lit. pendet.*

3. Facit rem, quæ ab Actore controvertitur actione reali, litigiosam, ita, ut, dum lis pendet, alienari per emptionem, aliòve contractum (quibusdam exceptis) nequeat. *Clem. 2. cit. & Auth. litigiosa C. de litigios.*

4. Constituit citatum legitimum contradictorem, adeo, ut quamvis ex aliqua causa repelli posset, citans tamen sibi præjudicet, & repellere dein illum non possit amplius. Pax Jordan. *l. cit. n. 179.* Haun. *n. 65.*

5. Perpetuat Judicis Delegati Jurisdictionem, ita, ut morte delegantis non expiret; quia citatione emissâ, res non amplius est integra *c. gratum 20. de offic. deleg.*

6. Tollit potestatem actori eligendi inter plures Judices, si fortè super eadem causa potuissent diversi Judices judicare, prout possunt in causis mixti fori; quia operatur Preventionem *c. proposuisti 19. de for. compet. & l. si quis 5. ff. de Judic.*

7. Prorogat Jurisdictionem Judicis, adeo, ut effi quis, postquam citatus est, esse ceperit alieni fori, in ea causa jus revocandi domum non habeat, sed comparere coram Judice, qui eum citavit, debeat *l. si quis posteaquam 7. ff. eod. l. cum quadam 19. ff. de Jurisd.* 8. Interrumpit præscriptionem saltem odiosam, i. e. quæ tantum ob negligentiam domini inducitur, *sc. 30. vel 40. annorum.* Berlich. *p. 2. concl. 9. n. 23.*

Dubitarur, an hos effectus etiam pariatur Citatio invalida? 1. negative, nisi ex post facto convalidetur. Patet ex *Clem. causam 3. de Elect.* ibi: Intimatio verò aliter facta omni careat Juris effectû. Ratio est, quia, quod nullum est, nullum producit effectum; idemque reputatur planè non fieri, & fieri illegitimè *c. fin. de restit. spoliat. & l. quotiens 6. ff. qui satisd. cog.*

Dixi autem, nisi ex post facto convalidetur; convalidari autem citatio non ritè facta ex post facto tripliciter potest.

1. Per comparitionem illius, qui citatus est. *Gall. l. 1. obs. 58. n. 1. § 2.* Pax Jordan. *l. 14. tit. 1. n. 177.* Haun. *tom. 5. tr. 3. n. 66.* P. Wiest. *hic n. 52.* P. Schmier *Process. Judic. c. 2. n. 101.* & hoc teste praxis Cameræ, & Rota Romana. Intellige, si ex alio capite, quam ex defectu Jurisdictionis sit invalida; nam Jurisdictionis defectus per præsentiam, aut comparitionem Rei non sanatur, cum Jurisdictionem tribuere nequeat.

2. Convalidatur, quando quis Procuratorem constituendo gerit se pro citato, vel alio modo declarat,

clarat, quòd pro citato haberi velit. Pax Jordan. n. 178. Haun. l. cit. Ratio est, quia citationis nullitas introducta est in favorem Rei. Ergo si hoc suo favore Reus

uti non velit, valebit citatio; quia volenti non fit injuria. 3. Et principaliter sanatur nullitas Citationis ex Principis Rescripto: de quo videatur Pax Jordan. n. 179.

TITULUS IV.

De Mutuis Petitionibus.

SUMMARIUM.

1. Quid sint Mutue Petitiones?
2. An durante conventionis Judicio Reus Actorum convenire possit coram alio Judice?
3. An Actor possit declinare Judicem eundem in causa Reconventionis?
4. Coram quo Judice Reconventio locum habeat?
5. Quis reconvenire possit? Et quem?

6. 7. 8. An etiam Clericus reconveniri possit coram Judice Laico?
9. In quibus causis locum habeat Reconventio?
10. In quibus non?
11. An etiam in Criminalibus?
12. Effectus Reconventionis.
13. Tempus, quo proponenda est.

Solet interdum Reus, cum Actoris Libellum viderit, vicissim aliquid ab Actore petere, eumque, porrecto vicissim Libello, reconvenire, proponendo actionem contra ipsum Actorem. Hac Reconventio Germanicè dicitur *Wider, oder Gegenklag* / in Jure Canonico *Mutua Petitio* dicitur, eo quòd Reus mutuo reagat in Actorem, & sic oriuntur duæ mutua, seu reciproca petitiones.

Quæritur 1. quid sint *Mutue Petitiones*? sunt conventio ex parte Actoris, & Reconventio ex parte Rei. Dum suum libellum Actor Judici offert, Reum convenire dicitur; dum Reus, viso Actoris Libello, suum vicissim tradit, dicitur Actorem reconvenire. Unde definiri *Reconventio* potest, quòd sit *Actus*, quo reus post oblatum, & visum Actoris libellum vicissim aliquid ab eo petit coram eodem Judice, ac in eodem Judicio, etiam si aliàs Judex ille non esset actoris competens. Colligitur ex c. ex litteris 1. § c. seq. b. tit. l. cum Papinianus 14. junctâ Auth. & consequenter C. de sent. & interloc. omn. Judic. & tradunt re ipsa Ummius Process. Judic. D. 10. thes. 1. Nicol. Rodriq. Prax. Tribun. ad Rubr. b. tit. n. 1. Haun. tom. 5. tr. 3. n. 338. Gonzal. in c. ex litteris cit. n. 6. Wagnereck ibid. Vallens. hic §. 1. n. 2. Pirh. n. 1. König n. 1. Sannig c. 1. n. 2.

Est omni Jure recepta Reconventio, præterquam Saxonico, teste Carpzov. p. 1. const. 7. defin. 7. & Bavarico, teste Haun. l. cit. n. 359. in utroque tamen & ipsa admittitur in causis connexis, ut iidem testantur. Ut ritè intentetur, & peragatur, duo debent concurrere. Unum est, ut coram eodem Judice, quem Actor forum Rei sequens elegit, instruat; aliàs simplex Conventio potius, quam Reconventio erit c. dispendia 3. v. reus quoque ibi: apud eosdem Judices. de Rescriptis in 6. l. qui non cogitur 22. ff. de Judic. ibi: eundem Judicem, l. cum Papinianus cit. ibi: coram eodem. Alterum est, ut mutua pe-

titio, ac Reconventio proponatur durante eodem Judicio; aliàs effectus sibi proprios non operabitur, ut infra dicam n. 13.

Dub. 1. an in mutuis petitionibus, seu reciprocis conventionibus durante Judicio conventionis Reus possit convenire Actorem coram alio Judice? non posse, nisi finita lite. Ita uterque Barbof. Petr. in l. qui prior 29. n. 10. & seq. ff. de Judic. August. in c. ex litteris 1. h. tit. n. 1. Nicol. Rodriq. in Rubr. b. tit. n. 2. Brunnem. in Auth. & consequenter cit. n. 1. Vallens. hic §. 1. n. 2. Pirh. n. 1. Sannig c. 1. n. 2. Patet ex definitione Reconventionis allata. Ratio hujus est, ne coram diversis Judicibus eodem tempore agatur c. fin. hic, & c. dispendia cit. Item ne in Rei calumniola potestate sit actorem ad alium Judicem trahere, & sic ejus actionem elidere, eumque à petitionis suæ prosecutione distrahere l. si idem 11. §. sed & si. 1. ff. de Jurisd. Auth. & consequenter cit.

Excipiendi sunt duo casus. **Primus**, si causa, in qua reus reconvenire actorem vult, talis sit, de qua Judex, apud quem ipsi ab actore lis intentatur, nullo unquam tempore possit cognoscere, ut si sit causa spiritalis, quæ est supra Jurisdictionem Judicis Laici, si causa feudalis &c. quo casu non actor, sed natura, & genus causæ recusat, & designatur talem Judicem. **Secundus**, si Judex Reo suspectus sit; tunc enim potest causas suspicionis intra 20. dies, à transmissione Libelli computandos, proponere, & his probatis, coram alio subrogato utramque litem ventilare. Wesenbec. Conf. 50. n. 19. & seq. Brunnem. in Auth. cit. n. 1.

Dub. 2. an Actor possit declinare Judicem eundem à reo imploratum cum Libello Reconventionis, & se tueri exceptione fori incompetentis, quo minus cogatur respondere coram eodem Judice? nisi ratio, & natura causæ id petat, non posse. Laym. in c. 1. h. tit. n. 1. Vall. hic §. 1. n. 3. Carpz. defin. 7. cit. n. 1. Pirh. hic n. 22. qui addit,